

Werfbaas Harold de Lange met de 'kiezentrekker'

in 1942 van zijn vader Ulbe Zwolsman (1865-1942) had overgenomen. Ulbe had er tot 1923 nog nieuwe schepen gebouwd. Hij is als bouwer te vergelijken met een vakman als 'Eeltsjebaas' Holtrop van der Zee. Zoon Evert bouwde nooit nieuwe schepen. Hij haalde af en toe een melkschuitje op de helling voor een knip- en scheerbeurt. Het welbekende skûtsje *Gudsekop* ging in 1962 als laatste op de helling, maar die was toen al vermolmd. Evert overleed in 1973, hij sprak altijd over restauratie van de werf. Maar het kwam er nooit van. Hij was een betere pianist dan werfbaas...

Werfsinds 1694

Gezien alle namen op de gevel van de schuur heeft deze werf een veel langere geschiedenis. Met enige zekerheid is vastgesteld dat de werf al in 1694 bestond. Toen er in de jaren zeventig plannen waren om de werf te slopen en er een parkeerterrein aan te leggen, werd er, mede dankzij Reid de Jong, een Stichting opgericht om die plannen te verijdelen. De doelstelling van de in 1975 opgerichte Stichting Zwolsman Scheepstimmerwerf is het in stand houden en laten bouwen en onderhouden van rond- en platbodemjachten.

Voor de restauratie van de geheel vervallen werf en het woonhuis was veel geld nodig. Reinder Zwolsman, in de jaren zestig een heel bekende Nederlander vanwege zijn Exploitatie Maatschappij Scheveningen (onder meer van de Scheveningse Pier), had zijn neef Evert beloofd dat hij financieel mee zou helpen om de werf te redden. Toen het erop aankwam was zijn bedrijf niet meer zo gezond, maar hij zou gezegd hebben: 'Een man een man, een woord een woord'. Het bestuur van de kersverse Stichting was bij hem thuis in Wassenaar en op een gegeven moment schreef hij een cheque van zeshonderdduizend gulden uit; dat was het startkapitaal voor de restauratie. Er moest echter nog veel meer geld bij elkaar worden gesprokkeld. Uiteindelijk is dat gelukt. In oktober 1977 werd op de Scheepstimmerwerf "De Hoop" in Workum weer gewerkt en konden er ook weer schepen op de vernieuwde langshellingen worden gehaald. Dat was na 1962 niet meer gebeurd.

Werfbaas Harold de Lange

Op 1 juli 2012 nam Harold de Lange de pacht van de werf over van Erick Mulder. Toen had Harold, na zijn studie aan het Hout- en Meubilerings College en de nodige stages al tien jaar bij Erick op de werf gewerkt. Hij kent de klanten en hun

Scheepstimmerwerf De Hoop

Op houten naambordjes tegen de werfschuur staan de werfeigenaren vanaf 1694 vermeld, maar in de vorige eeuw lag de werf een dik decennium stil. In 1977 begon Roelof Jansz. van der Werff weer op "De Hoop", gevolgd door Pieter de Haas, Erick Mulder en nu al weer twee jaar Harold de Lange.

Tekst: Wim de Bruijn Foto's: Theo Kampa

Het moet in 1965 zijn geweest. Ik lag met ons botterjacht *Pietermella* in de zeesluis van Workum. Er stond een kleine, oude man tussen hoog

onkruid op wat een oude botterwerf leek. Tijdens het schutten maakte ik een praatje met hem. Het bleek Evert Zwolsman Uzn. te zijn die de werf

schepen en weet precies wat er de komende jaren aan moet gebeuren om ze in goede conditie te houden. Veel botters en andere platbodems weten de weg naar Workum inmiddels te vinden. De eigenaars mogen ook zelf aan het schip werken als het op de helling staat of voor de wal ligt. Harold is voorstander van het afgeven van een vaste prijs voor een restauratie. Hij kan vrij nauwkeurig aangeven wat een gang kost, of wat het vernieuwen van het zeilwerk of zwaardbolder kost. Als blijkt dat er spanten rot zijn, en dat zie je vaak pas als een gang is gesloopt, dan is dat meerwerk en wordt er met de klant overlegt. Bij restaureren weet je namelijk nooit wat je tegenkomt. Maar een nieuwe gang kun je niet aan een stel holle spanten vastmaken.

Opvallend is dat de zware spanten bij botters vaak van binnenuit wegrotten. Als je er op klopt, klinkt het best goed. Maar als de gang weg is en je ziet het spant tevoorschijn komen, dan staat er soms alleen een volledig uitgeholde spant tegen de huid. Vaak is de reden dat het vocht niet weg kan tussen de huid en de spanten en daardoor beide gaan rotten. Helemaal in combinatie met ijzeren pennen of bouten. Daarom worden er rvs bouten en schroeven gebruikt en stopt Harold krantenpapier doordrenkt met lijnolie tussen nieuwe huid en spant. Zo is er geen contact tussen huid en spant meer mogelijk en ook geen vochtoverdracht. Dat werkt goed in de praktijk.

Geen verrassingen

Tijdens ons bezoek werd er een nieuw zeilwerk in de botter EB 23 gezet. Tegelijk werden er een

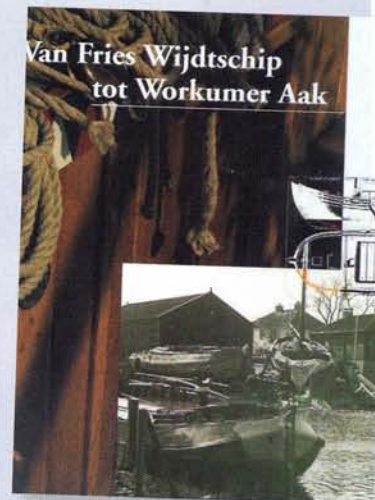
boven: Harold tekent de nieuwe spanten van het zeilwerk af

onder: Nieuwe gangen zijn gebrand en pasgemaakt. Nu kan er worden voorgeboord. Er wordt met rvs bouten gewerkt

GEDENKBOEK 300 JAAR SCHEEPSTIMMERWERF

Al in het tweede nummer van *Spiegel der Zeilvaart*, in 1977, schreef Wim de Bruijn een uitgebreid artikel over de restauratie van de oude werf "De Hoop" en de werfbaas die daar toen op begon, Roelof Jansz. van der Werff. Van der Werff had de nodige ervaring opgedaan bij verschillende houtbouwers; in Denemarken leerde hij bijvoorbeeld houten viskotters bouwen. Zijn eerste opdracht was een Fries jacht voor een Deen. Behalve eikenhouten schouwen, bouwde hij ook de eerste en - helaas enige - Lemsteraak in hout-epoxy. Dat is inmiddels 30 jaar geleden en nog vaart de familie Brenninkmeijer, de opdrachtgever, met veel plezier met dit bijzondere schip dat er nog steeds uitziet of het net van de helling is gelopen. Een groot restauratieproject betrof het - met leerlingen - restaureren van de *Marieke* die ooit door Zwolsman was gebouwd. Onlangs is het schip op een schepenvveiling verkocht. In 1994, 300 jaar nadat de eerste werf "De Hoop" was gebouwd, verscheen er een gedenkboek met de titel *Van Fries Wijdtschip tot Workumer Aak*. Het werd uitgegeven door de aparte Stichting 300 jaar scheepstimmerwerf 'De Hoop'. 'Na ons bezoek aan de huidige werfbaas, Harold de Lange, ben ik het boek weer gaan lezen en was onder de indruk wat er in die 300 jaar is gebeurd,' zegt Wim. 'Er werkten soms wel 60 man op de werf en er werden grote kofschepen te water gelaten die precies pasten in de nog bestaande werfloods! Het is nu niet meer voor te stellen, maar ooit waren er in Workum 12 scheepswerven, waarvan er 6 waren ingericht op het bouwen van kofschepen.'

De werf vanaf de straatkant. Er zijn twee sledehel-lingen. Het braadspil hoeft niet meer met de hand of paardenkracht te worden gedraaid. Er is nu een elektrische lier

Het van de helling glijden van een botter is altijd een spectaculair gezicht. Op de Facebook-pagina van Werf De Hoop staan daarvan leuke filmpjes

aantal gangen aan bakboord voor vernieuwd en er moesten toch een paar nieuwe spanten worden geplaatst. Omdat ook een deel van het interieur moest worden gesloopt, was de eigenaar druk bezig om alles in tekening vast te leggen, zodat het later weer kon worden nagebouwd en het interieur in originele staat kon worden teruggebracht. Deze botter komt de komende jaren terug voor een stukje restauratie. Zo kunnen de kosten over een aantal jaren worden verdeeld. Ook de werfbaas is daar gelukkig mee want hij kan meer klanten per jaar helpen.

Harold komt over als een rustige werfbaas die alles onder controle heeft en ook overzicht heeft op alle werkzaamheden. In de oude bouwloods ligt nog een Staverse jol om te worden gerestaureerd. Het is een stopklus, maar er is al jaren geen tijd voor geweest. Komende winter staan de botters HZ 108 en de BU 8 eveneens op de helling en bouwt Harold een nieuwe kajuitjol af. Ook voor zijn rechterhand Jorit, die al jaren op de werf werkt en ook begon als stagiair van het HMC, is er genoeg werk en als het erg druk is helpt Roelof een handje mee. Als het al eens rustiger is, maakt hij meubels op bestelling in zijn goed geoutilleerde timmerwerkplaats.

Het is toch fantastisch dat er nog steeds scheepseigenaars zijn die hun houten schip in tiptop conditie willen houden. Veel schippers varen 's zomers met betalende gasten om dit te kunnen verwezenlijken. Gelukkig hebben we in ons land

nog voldoende werven waar deze schipper/eigenaars terecht kunnen. Bij de meeste werven zijn ze bovendien welkom om zelf klusjes te doen. En dat wordt door die schipper/eigenaars het meeste gewaardeerd. Je bent tijdens de restauratie in de buurt. De werfbaas kan direct overleggen als hij iets gekst tegenkomt. Zo kom je achteraf niet voor verrassingen te staan.

Zelfmeewerken

Aan dat meeklussen heb ik zelf goede herinneringen. Elk jaar bivakkeerde ik een paar weken op ons botterjacht, als dat op de werf "Veluvia" van L. Oost in Harderwijk lag. Dagelijks hielp ik dan mee, met de werfbaas en zijn zoon. Je leerde mallen voor gangen maken, een gang branden, je kwam holle spanten tegen, die toch wel moesten worden vervangen, je mocht zelf 'kiezen trekken', je leerde breeuwen tot je geen armen meer over had. Elke morgen om 7 uur klopte werfbaas Oost tegen de huid: 'Wim, we gaan beginnen'. Vooral in de winter, als er een paar gangen uit de huid waren gehaald om te worden vervangen, was het slapen aan boord een koude bedoening! Ik lag dubbelgevouwen rond een olietakel om warm te blijven. Toch is mijn liefde voor het restaureren van houten schepen daar ontloken. Harold de Lange is op zijn beurt fantastisch bezig, maar ik wens hem naast vele restauraties toch ook eens een nieuwbouw toe, want dat is altijd leuker dan restaureren!